

Supilinna Seltsi ajaleht

Supilinna tulevik

HEIKI VALK, Supilinna Seltsi ajaloo- ja pärimustoimkonna esimees

Supilinn on linnaosa, kus enam-vähem terviklikult on säilinud sajandivanune agulimiljö. Keskonda ja õhustikku ei loo üksnes majad.

Supilinna teevad Supilinnaks ka tänavad ja kõnniteed, õued ja aiad, puukuurid, kasvuhuoned, saunad ja pesuköögid, plangud, piirdeaiad, puud ja peenramaad. Supilinnast lahutamatud on siin elavad inimesed. Naaber tunneb naabrit ja linnaosa elab oma vaiksuses, rahulikus rütmis.

Arengusuunad ja -ohud

Supilinnas on peagi ette näha suuri muutusi. Linnaosa 2001. aasta üldplaneeringuga on kavandatud kvartalite sisse kuus uut tänavat. See tähendab hulga uute majade, sealhulgas ridaelamute ja kuni kümne korteriga korterelamute ehitamist ning vanade majade lammutamist. Kuigi üldplaneering seab piirangud korterite arvule ning välisviimistluse materjalidele (lubatud on laudvooder või krohv), ei tähenda see veel uue hoone sobimist

ajaloolisse keskkonda ning haakumist naabermajade ja üldise tänavapildiga.

Kuigi üldplaneering ei ole seaduseks – tegemist on suunava dokumendiga, mis määrab linnaosa edasise arengu peajooned –, on selle mõju kinnisvaraarendusele juba alanud. Lähtuvalt üldplaneeringust on maha müüdnud ilus õnapuuaed Tähtvere ja Lepiku tänava vahel, kuhu kavandatakse kaht uushoonet, ka võimalikult suurt korterelamut. Algatatud detailplaneeringu kohaselt tuleb Kauna, Piiri ja Oa tänava vahelisse kvartaliselle kolm paljude korteritega maja.

Ajaloolise kinnisvara renoveerimisele ja säilitamisele eelistatakse uusehitust või euroremonti ning tehismaterjale. Ilmekaks näiteks hoolimatust ja rumalast kinnisvarategevusest on Tähtvere 31, mille juugendlik välisüks asendati mullu kaasaegse, majale täiesti sobimatuga (foto). Küttepudeks läks ligi paarkümmend 19. sajandist pärit klassitsistlikku siseust.

Suuremate maatükkide või kõrvuti kruntide müümine kinnisvarafirmadele on Supilinna kui terviku jaoks väga ohtlik. Paraku on kinnisvaraäri praegustes mõttemallides kasumi saamiseks kaks teed: võimalikult suured kortermajad või madalti hoonestus, eeskätt ridamajad ning kaasaegsed väikekruntidega eramud.

Järgneb lk3

Lehes:

Tulevane Supilinn:
miljööväärtuslik piirkond või kinnisvaraarendajate paradiis

Kuidas Supilinn tekkis

Valiti Supilinna kõige paremini renoveeritud maja

Mida arvavad oma kodupaigast Supilinna lapsed

Lepiku tänav muuseumiks
Supilinna loomalugusid

Pulbitseva Supilinna hääl

Hiljaaegu on kuulda olnud vaidlusi selle üle, kas „Supilinna Tirin“ on ikka linnaosa ja Supilinna Seltsi ajalehele kõige kohasem ja väärikum nimi. Kui palju siis enam teatakse, milline üks supitirin välja näeb – mõnele seostub „tirin“ virinaga, mõnele jonnaka kõieveoga.

Häas mõttes jonni on Supilinnas ikka jagunud, virinat üha vähem. Supilinna inimesed oskavad oma elukeskkonda rahulikult ja argumenteeritult kaitsta. Väikesi nägelusi tuleb ikka ette, kuid eks seegi ole märk kogukonnast, mis isekeskis tihedalt läviv. Kõnekäänd ütleb, et „ühtki suppi ei sööda nii kuumalt, kui seda keedetakse“. Supilinna Seltsi listiväitlusi ja protokolle debattidest linnaametnikega polegi vast mõtet otse lehte panna, küll aga konstruktiivseid järeldusi ja tegevusplaane, nagu ka muljeid ja tõdemusi sellest, miks Supilinn hoidmist väärrib. Samas hoiab tirin supi kuuma – linnaosa elust ja tõekspidamistest osasaaja ei pea helpima leiget lobi, vaid saab aimu sellest mekist, mida tunnevad Supilinna elanikud. Sestap pean „Supilinna Tirinat“ lehele sobivaks nimeks. Sellegi pärast, et selles on tunda supilinnaste suutlikkust enda ja ka muu üle natuke muiata.

BERK VAHER

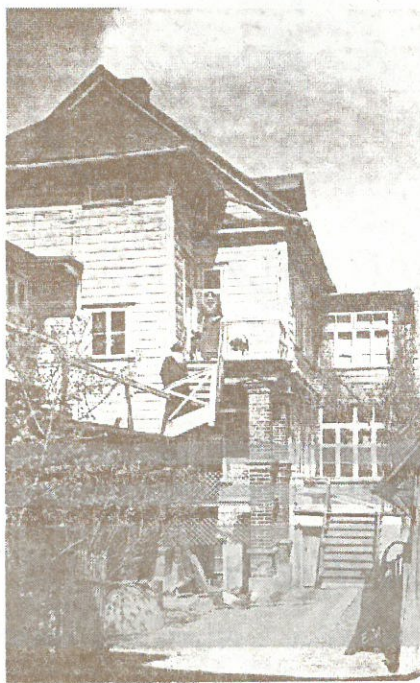
Supilinna Tirina. leemekulbiliigutajalt

"No mis sul veel selle Supilinnaga asja?!", krutib sõber mõistmatult mu jopenööpi, kui talle Ülestõusmispühade aegu kinnitan, et "no ei ole aega, ei ole – toimetan "Supilinna Tirinat", et see ikka Supilinna päeviks valmis saaks." Pagan, äkki olen tõesti tükkinud asja eest, teist taga võõra õue peale mängima?! Et mis minul, juba kakskümmend aastat annelinlasel, asja seal puitasumis kolada ja, vähe sellest, nende ajalehte lugusid nõutada? Aga ei, tõrjun seda mõttekäändu. Esiteks olen ma põlistartlane – ju mul siis on vähemalt moraalne õigus kodulinna linnaosist midagi arvata. Ja pealegi olen päris hääd mitmed aastad Tähtvere–Supilinna "piiritsoonis" – eks Jakobi või toona veel Kingissepa tänav seda ju ole! – elanud. Rääkimata sellest, et sõpru elab Supilinnas rohkesti ja uidata meeldib mul seal ka. See, et mujale elama olen kukkunud, on pigem lihtsalt saatuse näpuvibutus. Niiviisi olengi siis Supilinna Seltsi "välisliige" ja nüüd kogemata ka "Tirina" kokkuseadja. Muide – ka ajalehe ristiisa veel möödunud aastast, olgu siis pealegi nii, et mõnele see nimi ei meeldi. Muidugi olen ma ka Supilinna arvutlisti lugeja – ja mis seal salata: vahel lähen natuke tagedaks. Et mida põrgut küll nad seal jälle kirjutavad. Aga samas püüan leebuda. Sest no mida see Supilinna elugi muud on, kui üks tänase Eesti tore mudel. Oma edumeelsete ja tagurlaste või edasipürgijate ja tagasihoidjate, oma koalitsiooni ja opositsiooni, oma sõnaseadeaktivistide ja vagurmõtletejate. Aga rõhutan sõna – "tore". Tore ses mõttes, et tõesti on ikka arvajaid ja ütlejaid, väitjaid ja vastuvaidlejaid. Seltski on, teistel Tartu linnaosadel minu teada pole, vähemalt mitte tihedasti töötavat. Nii et kõike seda on ju vahva aidata "paberisse raiuda", et tulevikuski meeles püsiks. Olgu siis pealegi mõni asi nii ja teine jälle naa

TOOMAS JÜRIADO

Natuke Supilinna asustusest

Jakobi värava tagaasuvmaa oli pikka aega kasutusel linnaelanike aiaanduskruntidena. Püsivam asustus hakkas praeguse Supilinna kohale tekkima 18. sajandi lõpus.

1782. aastal Otto Gustav Dreyeri koostatud Tartu linna kaardil leiame praeguse Supilinna kohalt üsna vähe kinnistuid. Asusid need valdavalt vähem soisel pinnasel. 19. sajandi keskel suurenes Tartu rahvaarv ja tekkis vajadus võtta kasutusele ka seni elamiskõlbamatuks peetud alad. Praeguse Marja-Tähtvere-Kroonuaia-Herne tänava vaheline maa kuulus 18. sajandi lõpul suures osas ühele isikule – pastor Theodor Oldekopile (Maarja kiriku õpetaja aastail 1752–1806). 1834. aastal omandas pastor Oldekopi pärijatelt selle maalahmaka kirikuõpetaja Karl Heinrich Konstantin Gehewe (Maarja koguduse õpetaja 1831–1856). Peale tema surma asusid pärijad suurt maa-

ala tükikaupa maha müüma. Kuna maa oli odav, olid müüdavad maatükid üsna suured ja neid sai hiljem veel mitmeid kordi tükeldada. Üsna paljud värsked maaomanikud hakkasid oma maatükile kohe ka hooneid püstitama, millest nii mõnigi on tänaseni säilinud. Supilinna maad ostnud seltskond oli sotsiaalselt koosseisult üsna kirju: käsitöölised, kaupmehed, aga oli ka nõ. kõrgemasse seisusesse kuuluvaid isikuid. Hilisemal aastail lisandus maa- ja majaomanike ringi talupoegi ja erusoldateid.

Toome näitena kinnistu 185, Tähtvere tänav 17/19 (nn. Jaani kiriku majad). 1860. aastal ostis puusepp Freymann pastor Gehewe pärijatelt maatüki, kuhu ehitas kaks aastat hiljem puust elumaja. 1875 ostis kingseppmeister Reinhold Lille maa ja maja 2600 rubla eest. Peale tema surma läks omand laste, koduõpetajanna Maria Catharina ja arst Alfred Eduard Lille omandusse. Peale Alfred Eduardi surma 1900 päris kõik tema õde. 1924 parandas Maria Catharina Lille testamendiga tema omanduses hooned Jakobi 24 ja 26 ning Tähtvere 17 ja 19 Tartu Jaani (saksa) kogudusele, et seal asutataks edaspidi vanadekodu (Marienheim) saksa soost haritud ja vähekindlustatud daamidele Tartu Saksa Jaani kogudusest. Igal asukal pidi olema omaette tuba, mida ei tarvitataks läbikäiguks, nad pidid saama tasuta kütte ja valgustusega. Tähtvere tänaval asuva maja sissetulekut tuli tarvitada iga-aastaste väljaminekute katteks: remondiks, kütteks, valgustuseks ja puhastamiseks. Kas kõnealuses majas ka reaalselt vanadekodu töötas, vajab uurimist.

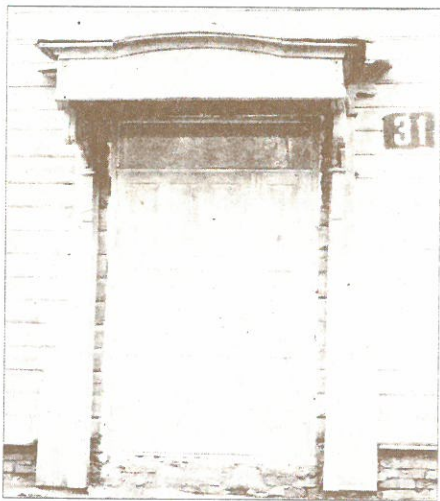
Võiksime ja peaksime ehk rohkem teadma nendest, kes on siin enne meid elanud. Siis oskame paremini olemasolevat säilitada

LEA TEEDEMA

Supilinna tulevik

(algus lk1)

Nii üks kui teine on teravas vastuolus Supilinna keskkonnaga. Läänepoolses Euroopas, kus ajaloolised puitasumid 1960.–80. aastatel lammutati, on nende säilinud riismed elurajoonidena täna väga kõrgelt hinnatud, seda tänu ajaloolisele miljööväärtusele. Samu arenguid võib prognoosida ka meil. Peagi on Supilinna ajalooline puumaja kinnisvarana väärtuslikum nüüdisaegsest euro- või läbimõtlematult ja asjatundmatult euroremonditud ehitusest. On paratamatu ja loomulik, et kinnisvarafirmade huvi kesklinna lähipiirkonna vastu suureneb. Tehnilise infrastruktuuri (kanalisatsioon ja tänavakatted) renoveerimine tõstab piirkonna atraktiivsust veelgi. Uute, rahakeskselt mõtlevate elanike tulek võib suurendada Supilinnas ka sotsiaalseid pingeid. Seni on Supilinna püsielanikkond kasvanud selliste uusasukate arvel, kes armastavad linnaosa niisugusena, nagu ta on. Teistsuguste hoiakutega uusasukate kogumid ei pruugi aga haakuda Supilinna sotsiaalse miljööga.

Supilinna majale täiesti sobimatu uks

Miljööväärtusliku ala staatus

Vastuseks Supilinna Seltsi ettepanekule kuulutada linnaosa miljööväärtusega alaks otsustas linnavalitsus 6. aprillil, et miljööväärtusliku piirkonna staatuse peaks Tartu üldplaneeringusse tehtavate paranduste järgi saama Emajõe – Kartuli – Oa – Marja – Herne – Meloni – Tähtvere ja Kroonuaia tänava vaheline piirkond (sh. mõlemad tänavafondid ja Tähtvere tänava lõpp alates Melonist). Seni oli lisaks muinsuskaitse all olevale Lepiku

tänavale ja majadele Emajõe tänaval miljööväärtusliku ala staatuses Tähtvere tänav algusest kuni Marja tänavani. Miljööväärtuslikuks alaks kuulutamine tähendab suuremaid piiranguid uusehituste välimusele ja nõuet arvestada projekteerimisel nende sobivust vanade naabermajadega. Uushoonestus peaks jälgima piirkonnale omast laadi ja paiknemisrütmi. Miljööväärtusliku ala staatus tähendaks ka tähelepanu pööramist vanadele abihoonetele. Miljööväärtuslikuks kuulutamine avaks Supilinnale suuremad võimalused rahalise toetuse saamiseks Euroopa Liidu fondidest. Praegu taotleb Supilinna Selts koostöös Tartu linnavalitsusega ja sihtasutusega Tartumaa Turismirahaturismi infrastruktuuri arendamiseks Supilinnas.

Ankeetküsitlus üldplaneeringu kohta

Tundub, et Supilinna olemasolev üldplaneering, mille tegemine algas 1998. aastal, ei vasta kõigis oma aspektides praegusele ajavaimule. Ehkki planeering kujutab endast heal tasemel arhitektitööd, on see koostatud siis, kui miljööväärtus polnud märksõnana veel tähenduslik ega kandev. Ka ei eelnenud planeeringu koostamisele linnaosa elanike arvamuse ja huvide uuringuid ning selle avalikule väljapanekule järgnenud arutelul esitatud vastuväiteid võeti arvesse valikuliselt, lähtuvalt sobivusest planeeringu üldkontseptsiooniga. Selgitamaks, milline on elanike tegelik suhtumine kavandatavatesse muudatustesse, algatab Supilinna Selts küsitluse selle kohta, kas Supilinna olemasoleva üldplaneeringusse oleks vaja teha korrekture. Küsitlus hõlmab nii koduümbrusse kavandatud uuendusi kui linnaosa puudutavaid üldiseid küsimusi. Ainus võimalus kujundada Supilinna tulevik selliseks, nagu seda tahavad tema elanikud, on oma soovidest linnavalitsusele teada anda.

Kinnisvaramüügi suunamine

Supilinnal on võimalusi ka kinnisvara ostu-müügi tehingute ja linnaosa elanikkonna kujundamise omapoolseks suunamiseks. Selts kutsub üles omanikke, kes soovivad müüa oma Supilinnas asuvat kinnisvara (maad, maja või korterit), samuti kinnisvarafirmasid, kes vahendavad tehinguid Supilinnas, endast teada andma Supilinna Seltsile (postkast Herne poe juures Herne 6; e-post: info @supilinn.ee). Info vahendamise

eest selts vahendustasu ei võta. Seltsi kaudu jõuab teave müügiks pakutavast kinnisvarast esmalt nende inimesteni, kes armastavad linnaosa ajaloolist ilmet ja soovivad seda hoida – nõudlus on olemas juba praegu. Ostjateks võiksid ideaalis olla eeskätt noored pered, kes soovivad oma tulevikku siduda Supilinnaga. Vaid majade ja kruntide müük miljöösobralikult mõtlevatele inimestele ja sellistest inimestest loodavatele ühistutele suudab tagada linnaosa ajaloolise välisilme säilimise ja ära hoida hoolimatu kinnisvaraarenduse

Tulevikuväljavaated

Supilinna miljööterviku säilitamine on väga tähtis ka Tartu linnale ja kogu Eestile. Supilinn ja Karlova kujutavad endast unikaalset puulinnaosade paari – üks on vaesema rahva agul, teine jõukama keskklassi elupiirkond. Supilinna unikaalsust on seni teadvustatud vähe, kuid külalistele teistest Euroopa riikidest ja kaugemaltki on siinne ehe äärelinnamiljöö suuremaid Tartu-elamusi. Supilinn oma praegusel kujul – pean silmas keskkonnapilti, mitte heakorda ja tänavate seisundit – on oskusliku reklaami korral piisav Tartu viimiseks Euroopa või ka maailm turismikaardile. Supilinna kaitsmiseks on väga tähtis elanike ühtehoidmine ja oma linnaosa tunne. See on seljatagune, mida teistel pole. Vaid koos ja sihipäraselt tegutsedes võime loota oma linnaosa ja selle omanäolisuse säilimisele.

Tähtvere tänav enne ja nüüd

Lepiku tänavamuuseum: uutmõttest tegudeni

Lepiku tänav ei ole tavaline tänav. Suur osa tartlastest pole tema olemasolust üldse teadlik: on ju tegemist varjatud umbtänavaga, kuhu läbikäijatel, ammu turistidel, asja pole. Teine osa tartlasti toob Lepiku tänava nime mainimisel kuuldavale imetlushüüde ja tunnistab, et tegemist on nende lemmiktänavaga.

Äratundmine, et meie ümber on väärtuslik ja eriline elukeskkond, ongi aluseks Lepiku tänavamuuseumi ideele. Tänavamuuseumi eesmärk on 20. sajandi esimestest kümnenditest pärineva hoonestiku ja linnamiljöö säilitamine ja tutvustamine Tartu elanikele ja külalistele. Tänavamuuseumiga seotud tegevuste ring on lai, ent olulisemateks märksõnadeks on munakivisillutise taastamine, majade korrastamine, infotahvli paigaldamine ning tänavaga seotud aja- ja kultuuriloo tutvustamine tänavamuuseumi koduleheküljel ning infovoldikutes. Toimunud on kaks tänavaelanike koosolekut, kus idee on leidnud nii elanike kui Supilinna Seltsi heakskiidu. Lepiku tänav on selliseks ettevõtmiseks sobiv mitmel põhjusel. Tänaval asub kümme arhitektuurimälestiseks tunnistatud kahekordset korterelamut, mis moodustavad stiilipuhta ajaloolise hoonete ansambli. Majad on ehitatud aastatel 1906-1914

ärimees J. Lepiku tellimisel ning neil on säilinud juugendstiilis fassaadielemendid: aknaraamid, ukсед, viiludekoorid jne. Kõrvuti asetsevad majad ja uusehitiste vähesus loovad unikaalse ajaloolise miljöö, mida kasutati näiteks filmi "Nimed marmortahvilil" võtetel. Lepiku tänaval on väga rikas aja- ja kultuurilugu. Siin on elanud kirjanikke, näitlejaid, arste, muusikategelasi, õppejõude, teiste seas Betti Alver, Erni Hiir, Johannes Võerahansu. Loomisel on tänavamuuseumi kodulehekülge, mis koondab arhiivimaterjale, fotosid ja pärimusi ning annab ülevaate tänava ja majade ajaloost ning siin elanud inimestest. Materjalide kogumist ning kodulehekülje loomist toetab Balti-Ameerika partnerlusprogramm. Tänavamuuseumi idee peaks hästi haakuma Tartu linna turismiplaanidega. Soodsa asukoha tõttu võib Lepiku tänavamuuseum olla loogiline pikendus kesklinnast Jaani kiriku ja botaanikaai poole ulatuva huviobjektide piirkonnale. Loodame tihedale koostööle linnaga EL struktuurifondidele esitatava rahataotluse ettevalmistamisel. Lõpetan üleskutsega endistele ja praegusele Lepikutänavaelanikele, supilinnastele ja tartlastele: kui teil on huvitavat materjali Lepiku tänava kohta, siis palun võtke toimkonnaga ühendust telefonil 56 654 687 või e-kirja aadressil erkok@ut.ee PIRET EHIN

Lepiku tänavale käis kunagi ka linnatransport

Supilinna koduleht värskema väljanägemisega

Supilinnas ja Supilinnaga seoses on viimasel ajal hulganisti uusi põnevaid algatusi. Supilinna Selts on seadnud sihi olulisemaid sündmusi Supilinnakodulehel <http://www.supilinn.ee> kajastada ning Supilinna infot lehe kaudu avalikustada.

Peale informatsiooni Supilinna Seltsi tegemiste kohta leiab kodulehelt materjale Supilinna enda kohta (nt. kogutud pärimus ja pildid) ning loomulikult on väljas ka kõik see, mis varasematel Supilinna päevadel tehtud ja selle aasta päevadel tulemas. Lähitulevikus peab Supilinna koduleht kujunema kohaks, kuhu korjatakse kokku suurem osa sellest infost, mis Internetis ja teistes teabekanalites Supilinna kohta levitatud. Samuti on kavas avada uus rubriik, kus tutvustatakse head renoveerimistava ning jagatakse vanade puithoonete taastamist puudutavates küsimustes ka soovitusi. Aktiivselt tegutseb Supilinna meililist, millel on ligikaudu sada liiget. Kõigil huvitatutel on võimalik meililistiga liituda, saates sellekohane sooviavaldus listihaldurile aadressile supilinn-owner@lists.offline.ee. Supilinna Seltsi juhatusel saab kirju saata aadressile info@supilinn.ee Head digitaalset infovahetust Supikas ja Supika teemadel!

ALIIS LIIN

Kas Tartu vaim elab natuke ka Supilinnas?

Supilinna päevade raames toimub laupäeval, 24. aprillil kell 15.00 Emajõe Supilinnapoolses rannas diskussioon, "Kus elab Tartu vaim?" Selles osalevad Wolfgang Drechsler, Jussi Jauhianen, Merle Jääger, Ken Kalling, Mihhail Lotman, Berk Vaher
Toimuv tõlgitakse ka inglise keelde

On ilmselt paslik, et Supilinn ei ole oma päevade ajal üles võtnud teemat "mis (kes) on Tartu vaim?", vaid piirdub arutlusega selle üle, kus kõnesolev vaim resideerib. Siiski – küsimusepüstituse siinne koht ja aeg pakuvad neile, kes selle teksti lugeda on võtnud, usutavasti võimaluse arvata, et ju see vaim siis ikka Supilinnas elab... (kui juba lehtki kirjutab...). Seda siiski käesoleva artikliga öelda ei taheta. Piisab, kui praeguse aruteluga jõuda nii kaugele, et mõista anda, miks

just Supilinna üritus on sobilik paik uurida nimetatud vaimu mõnede omaduste kohta.

Sissejuhatuseks küsigem, kas eksisteerib ka Supilinna vaim? Linnaosapäevade puhul kinnitatagu, et ju ta ikka olemas on! (Ja veel milline!) Aga... kus ta elab? Supilinnas on selleks palju võimalusi, alates väikekodanlikust ja lõpetades asotsiaalse keskkonnaga (jätkem "akadeemikud" ja boheemlased vahepeale). Ning veel – järsku elab Supilinna vaim hoopis Tähtveres, heatahtlik-paternaalselt alla vaadates sellele, mis tundub romantiline, aga samas piisavalt ja ohutult kauge.

Jõuame sedaviisi Supilinna vaimu juurest Tartu vaimu juurde tagasi. Tundub nimelt, et mõlemast vaimust kipuvad rääkima ikka just need, kes vajavad mida iganes "vaimu" enda teooriate või eesmärkide jaoks. Vaimudest räägivad eeskätt kõikvõimalikud wannabe tegelased – wannabe supilinnased ja wannabe tartlased (viimaste kohta vt. kas

või Eesti Ekspress 1. aprillil 2004). Tartu ja Supilinna vaim ei kao senikaua, kuni kellelgi on vaja oma asja ajada, olgu see ettevõtmine siis kas või (või eelkõige) enese ja linnarahva identiteedi loomine. Tartu ja Supilinna vaimu-loome potentsiaal ongi seega ka seesama vaim, mida otsitakse ning millest ikka ja jälle räägitakse.

Supilinna vaim ei kao, sest inimesed, kes omavad Supilinnast vaid ideelist ettekujutust, elavad edasi ka siis, kui Supilinn praegusel (õigemini – eilsel, sest seda ihaldavad reeglina igasugu vaimu-kummardajad) kujul on minevik. Sama käib ka Tartu vaimu kohta. Vaim on osa identiteedist (tõepoolest – kas niivõrd iseenesestmõistetava asja välja ütlemiseks oli vaja üldse leheruumi raiskama hakata...). Kui Supilinn suudab tõestada, et ta on osa Tartu identiteedist, siis kaitseb Tartu vaim ka Supilinna ning akki siis tõesti elab ka siin kusagil

ALIIS LIIN
KEN KALLING

Kollane maja: oodatud kõik kes armund Supilinna

Ilmunud on Supilinna teemaline raamat "Kollane maja: oodatud on kõik, kes armunud Supilinna." 216 lk rikkalikult illustreeritud, sh värvifotod Tartu vaadetega, kõvad kaaned
Kaanehind 140 krooni

Koguteos "Kollane maja: oodatud kõik, kes armund Supilinna" on läbilõike kultuuriõhtutest Tartus Supilinnas. Raamat on laadilt volav ja mitmekesine – nii nagu oli ka seda ajendanud kultusnähtus Kollases Majas. Kultuuriõhtute otsesel mõjutusel moodustati mais 2002 kohalike elanike esindusorgan Supilinna Selts. Ajapikku kujunesid õhtutest päevikestvad

eeskavad ning värvi vahetas koguni nende asupaik, sellest sai sinikollapunarohevalge maja. Päevade ajal võite tulla Oa 26 ja seda oma silmaga vaadata. Tõsi, hetkel on maja-kunstiteos kaetud veel ühe värviga – pruuni poriga kanalisatsiooni ehitatud autode rataste alt. Ikkagi heade mõtete ja heade värvide linn see Tartu. Trükises „Kollane maja“ saavad kokku kirjandus, kujutav kunst, filmindus, fotokunst, muusika, teadus ja ühiskonnahoovuste peegeldused. Selle raamatu ilmumine pakub eeskuju ja ideid aktiivsetele inimestele ka teistes Eesti paikkondades.

MAIT RAUN

Supilinna Tüü

Väljaandja: Supilinna Seltsi meediatoimkond
Vastutav toimetaja: Toomas Jüriado
Küljendus: Anu Haamer, Mart Hiob
Trükk: Trükipunkt, Oa 10B
Väljaandmist on toetanud Balti-Ameerika partnerlusprogramm
 Ajaleht on trükitud ümbertöödeldud paberile

Lasteküsitlus

Kas sulle meeldib Supilinnas elada?

Reti (10-aastane): Jah, meeldib väga. Siin on vaikne ja rahulik, sõidab vähe autosid, Inimeste mõttes vist igal pool nii vaikne ei ole, seal tagapool, kus on suured aiad, on vist vaiksem.

Leo (7-aastane): Mulle ka meeldib Supilinnas elada, sest siin on poed lähedal ja sõidavad vähesed autod ja saab linde vaadelda. Hoovis vaatlen varblasi, vahest käivad ka mõned harakad. Kui ligemale lähen, siis nad lendavad muidugi kõik minema.

Veli-Johan (15-aastane): Ei meeldi, sa vaata, missugune ümbrus siin on! Parema meelega elaks kuskil kesklinnas või Tähtveres.

Henrik (17-aastane): Mulle meeldib. Ilus vaikne koht, keegi ei tümpsuta ja venelasi on ka suht vähe. Mulle ei meeldi üldse siin mingi autoliiklus. Lõpetaks Lepiku tänavas selle asja üldse ära? Majad värisuvad hullult. Siin võiks küll jalgrattaga sõita ainult.

Piia, Marek ja Kädy (13-aastased): Jah, meile üldiselt meeldib, siin on tore rahvas, väikesed mõnusad majad, mänguplats ja jõgi on lähedal.

Simona (13-aastane): Jah meeldib. Nüüd sa küsid, miks? Siin rahulik, ohutu, vähe on liiklust.

Kas Supilinnas on turvaline elada?

Simona: On küll, ma ei karda küll pimedas midagi. Päte ja joodikuid ma ei karda, neid siin ikka on, aga nad on kõik juba nägupidi tuttavad.

Marek: Piiri tänavas vist on päte, vargaid on suhteliselt vähe ja enamusi neist me tunneme ka tegelikult.

Toomas (7-aastane): Väga turvaline siin küll pole, mõned pahad poisid ikka elavad.

Henrik: On küll turvaline, mulle pole küll kallale tulnud. Vargaid on, aga viimasel ajal nagu vähem. Noh, rattavargaid ja puudevargaid.

Mis teeks Supilinna veel ilusamaks?

Simona: Peaks olema rohkem rõõmsavärvilisi ja ilusti kordatehtud maju. Ilus on üks maja Kartuli tänavas. Aga ka mõned päris uued majad on lähedal, näiteks need Tähtvere tänavas. Kas majad siin kõik kunagi korda saavad? Ei tea, ega eriti ei usu.

Plastaknad puumajale eriti ei sobi, igatahes oma majale küll ei tahaks. Uued majad võiksid olla ka ridaelamud, ei pea kindlasti vana stiili olema, pigem uut tüüpi. Ja koledad majad peaks kaduma, nagu see Oa tänavas oma, no see on jube ju!

Henrik: Kardan, et planeeringutest see asi suurt kaugemale ei jõuagi. Pole siiani jõudnud, ei jõua edaspidi kah. Ilusaks teeksid linnaosa muidugi korda tehtud majad. Korralikult värvitud, uued ukseaknad ees. Plastramid on ilusad ja siledad, aga puumajale need siiski ei sobi. Katused võiksid olla kas kivistatud või laineplekkkatused, punased korstnad peaksid olema. Mitme korteriga elamud siin oleksid kentsakad ja need karbid, mida jõe äärde tahetakse ehitada, ütleme – kahtlased. Ilusad

tulevad küll ühed nõmedad. Plastaknad sobivad, miks mitte, ilusad ja uued on. Katuseks peaks olema ehk plekk, eterniit võiks ka olla, aga see on tuleohtlik.

Kuidas teile, lapsed, meeldiksid Supilinnas munakiviteed?

Reti: Eriti ei tahaks. Siis ei saa rattaga sõita ja suvi oleks täitsa mõttetu.

Leo: Ei meeldi munakivid, taksoga sõites raputaks, jalgrattaga kah.

Veli-Johan: Oi, ei. Munakive küll ei tahaks, ikka asfalti.

Henrik: Telliskividest võiks olla, klompkividest, see niipalju ei raputaks ja ilus oleks ka.

Kädy, Marek, Piia: Munakivid? Vastik! No mõtle ise, kuidas siis lapsevankriga sõita oleks ja kontskingadega käia? Kuidas rulluiskudega saaks sõita? Ega autodele ka ei mõjuks hästi.

Mis peaks (või ei peaks) veel Supilinnas olema?

Kädy, Marek, Piia: No prügikastid muidugi! Siin pole ühtegi prügikasti kusagil. Mänguväljak on tore küll, aga sodi pole kuskile visata. Seltsimaja oleks tore asi, mingeid üritusi võiks olla, noh Supilinna Päevi me teame, aga veel? Kui kutsutaks, tuleks küll kelgutama-suusatama-uisutama. Tiigile näiteks.

Simona: Piirdeaiad võiks olla hekid, mitte plangud. Või siis madalad värvitud puuaiad. Aedades lilled ja marjapõõsad. Maasikad, nagu naabritädi. Lastele võiks olla organiseeritud tegevust. Mingeid pallivõistlusi näiteks. Uisutama tiigile vist ei viitsiks tulla, laululaval on juba liuväli.

Henrik: Turiste küll ei tahaks Supilinna sodi ja džinnipurke maha loopima, eriti kui veel prügikaste kah ei ole, niigi räpane igal pool. Saun ja seltsimaja on head mõtted, need peaks olema. Lasteaed võiks olla. Kooli siia vist enam ei mahuks. Jalgpalliplats!

Veli-Johan: Mingeid imelikke maju ka ei tahaks, mis siia ei sobi, keegi siin tahtis kuskile teiste õunaaeda mingeid ridaelamuid ehitada vist. See ei lähe mitte! Supilinnas pole lastel suurt midagi teha, aga Annelinnas on veel nõmedam. Ronimisplatse võiks rohkem olla, palliplatse, rattateid. No teed peaks korda tehtama!

MARGIT VEROMANN

Põline aiapidaja Ella Karu

Varakevad Supilinnas, 8. märts aastal 1972. Ikka veel on õhus tunda seda veebruarilõpu iseloomulikku luhvti – magusat sõnnikuhaisu, mis kerkib Herne, Meloni ja Piiri tänava kasvulavadeist.

Rahvusvaheline naistepäev on Supilinna aiapidajate seas traditsiooniline redisekülvipäev. Sõnnik on lavades saanud nädalajagu aega laagerdada, pealmine mullakiht on juba soe. Ella kõnnib redise- ja salatiseemne pakikestega kasvulavade vahel: varajane askeldamine aias toob koduperenaisest aiapidajale kuni jaanipäevani sisse kenakese kopika.

Ella pole sündinud supilinlane, hoopis Kiltsi tüdruk on ta. Kiltsis sai Ella tuttavaks oma tulevase abikaasa August Karuga, kes tuli kohalikku leivatehasesse leivaahjusid ehitama. Kuigi Ella arvas, et ega tema küll ilmaki mehele ei lähe, sai Ellast ja Augustist ometi abielupaar. 1947. aastal ehitatud Meloni tänava majja koliti pärast remonti ja ümberehitamisi aastal 1963. Mõned aastad töötas Ella Tartus pangas, 1969-ndast aastast jäi koduseks ja hakkas sugulase õhutusel oma 2200 ruutmeetri suurust krunti pidama ja lavadega mässama.

Ega see niisama lihtne olnudki, et kaevasid maa valmis, katsid lavaakendega, kevadel viskasid sõnnikut vahele, pudistasid seemned mulda ja ootasid, mil saak valmib. See töö oli ikka tõelise põllupidaja raske töö. Sada lava tahtsid igal aastal veebruaris saada kakssada raamitait sõnnikut. Ella abikaasa, tugeva kondiga suur mees, ladus raamile mehise sõnnikukoorma, ise küsis küll, et kas on raske. Naine vastu, et raske jah. "Aga järgmine kord pani, sunnik, ikka samapalju," naerab Ella. Jända nagu lastega: vahi ilma, kata lavasid pilliroomattidega, siis korja teisi ära, soojemal ajal õhuta, külmemal ajal kata – temperatuur pidi olema ühtlane ja soodus. Lavade katmise matte käidi toomas Peipsi äärest, kus neid

valmistati.

Ja kui siis redis ja salat priskeks oli kasvanud, laaditi aiapidajate saak (redis, salat, rabarber, till, lill, vahest tomatkurkki) suurtele veoautodele ja "prassai!" Leningradi turu poole sõitu. Ella ise loksus juba eelmisel õhtul bussiga kuus tundi, et hommikuvalges turul olla. Need turupäevad olid väsitavad küll; algul ei osanud ta bussis magada, pärast pikk päev kella seitsmeni turul kaubelda. Oli ikka parasjagu tegemist, et väsimus jalust ei niidaks. Hiljem harjus Ella sõitudel tukastama ja kui oma auto muretseti, siis oli juba pisut hõlpsam.

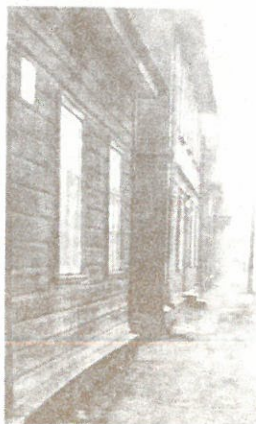
Nii moodi kaubeldi taasiseseisvumisaiani, kuni Leningradi turg sulgus. Põllupidamine jäi vaikselt soiku. Oma tarbeks kasvatab Ella kümnekonnal laval ikka veel supikõrvast, aias kasvab lilli ja õuna-, kreegi-ning ploompuid. Kuigi tervis ei luba enam endistviisi toimetada, ei kujuta perenaine uneski ette päev otsa toas passimist. Koos päikesetõusuga tõttab ta aeda toimetama ja nii iga päev. Kas praegu keegi veel lavadega müttab? No ikka mõni üksik jah, Meloni tänavas Jänese Jaan, Susid, Lätted...

Ella pole tulihingeline Supilinna patrioot. Ütleb, et elada selles linnaosas meeldib, siin on rahulik ja vaikne, autoliiklus ei häiri, inimesed on kõik tuttavad ja sealkandis vanad asukad, kellega vahest mõni sõna juttu ajada. Aga ega siin midagi suurt hääd ka ole, muheleb ta, (mainimata jäi, et 77-aastane Ella on väga rõõmsameelne ja optimistlik naine), vaata, aed poole põlveni vett täis, ei see kuiva suvekski, aga mujale kolimiseks olevat ta liiga mugav. Noh ja elatud ka siin juba nelikümmend aastat.

Hüvastijätuks imetlen Ella lopsakaid märtsikellakesi ja krookusi ning arutlen mõttes, et miks minu aias, mis ometi ka päikese poole, alles mõned harvad lumikellukesed ärganud on. Nojah, aga ega minu aiast aprillis veel redist-salatit kah ju ei saa.

MARGIT
VEROMANN

Tähtvere
tänav
minek

Tartu Eakate Nõukoda

29. märtsil asutati Tiigi Seltsimajas Tartu Eakate Nõukoda (TEN) ja valiti nõukoja liikmed. Nõukotta kuulub 15 liiget; need valisid viieliikmelise juhatus. Juhatuses esimeheks sai Tartu linna volikogu liige Ants Kask, aseesimeesteks Maila Teras ja Raimo Sule.

Üldkogu heaks kiidetud põhikirja alusel moodustavad TEN-i liikmeskonna kõik Tartu eakad, kes ei ole nõukoja tegevuse vastu. TEN-i eesmärgid on eakate inimeste aktiivsuse ja teadlikkuse tõstmine, nende huvide esindamine ja kaitsmine suhtes linnavalitsuse, volikogu ja eakate organisatsioonidega, eakate nõustamine nüüdisühiskonnaga kohandamisel; ühiskonna mõistva suhtumise kujundamine eakate probleemidesse ja eakatele võrdsete võimaluste loomine; eakate huve puudutavate seaduseelnõude arutamine ja omapoolsete ettepanekute esitamine jpm.

Eakate üldkogu moodustavad meedia vahendusel kogunenud linna eakad, kel igalühel on üks hääl. Üldkogu kutsutakse kokku mitte harvemini kui kord aastas. Et meie, eakad, ei jääks ühiskonnaelu edendamise ja juhtimise kõrvale, palun kõigi Tartu eakate innukat osavõttu TEN-i tööst omapoolsete nõuannete ja kitsaskohtade teadaandmisega. TEN-i esialgne aadress on Tähtvere päevakeskus, Veski 35. Oodatud on ka pensionieelikute osavõtt, kes kohe-kohe on ise pensionärid ja puutuvad pensionäride probleemidega teravalt kokku.

On lootust, et ka Eesti teistes linnades asutatakse omavalitsuste juurde eakate nõukogud. TEN-i asutamiskoosolekul oli kohal Eesti Pensionäride Liidu juhatus liige Aare Kitsing, kes rääkis eakate nõukoja asutamise plaanidest Tallinnas ja üldse pensionäride olukorrast Eestis.

MAILA TERAS

Tartu linna restaureerimistoetustest

Tartu linn on juba mõnda aega, aastast 2001, määranud restaureerimistoetusi kultuuriväärtuslike ehitiste säilitamiseks. Kõik inimesed, samuti asutused ja seltsid, võivad taotleda restaureerimistoetust, kui restaureeritav maja, majaosa (uksed, aknad, katus) või muu objekt asub Tartu linnas ja ehitustööd muutuvad seoses restaureerimisega kallimaks.

Restaureerimine on lagunenu hoonele, selle uksele, aknale või mõnele muule osale esialgse funktsiooni, materjali ja täpse kuju tagasiandmine. Tavaline hooldusremont või lihtsalt uue ukse muretsemine pole restaureerimine, selleks toetust ei anta.

Renoveerimist vajava maja omanikel on võimalus taotleda ka värvipassi ja arhitekti koostatud hoone korrastuskava. Kava on abiks tööde mahu ja kulude hindamisel. Värvipassi ja korrastuskava koostatakse tasuta.

Suur osa Supilinnast on miljööväärtuslik, põnev ajalooline piirkond, mis tasub säilitamist. Mittesobivate materjalidega (plastikvooder, tehismaterjalist aknad ja uksed) rikutud majadele toetust määrata ei saa. Erandina antakse toetust juhul, kui soovitakse asendada need välisilmet rikkuvad uksed-aknad sobivamate vastu. Restaureerimistoetust antakse kuni viiekümne protsendi ulatuses, st. osa

remondiraha peab olema omanikul endal tagavaraks. Kui majal on kaasomanikke, siis tuleb restaureerimistööde maht ja koosrahastamine enne toetuse taotlemist omavahel hoolega läbi arutada.

Restaureerimistööd tuleb tellida tegevuslitsentsi omavatel ettevõtetel (www.muinas.ee/Tegevusload), väiksemad tööd tehakse vastutava spetsialisti järelevalve all. Toetuse saamiseks tuleb kirjutada avaldus, mis esitatakse Tartu linnavalitsuse arhitektuuri ja ehituse osakonnale (Küüni 3, Tartu 51004; II korrus, tuba 206). Toetusi võetakse vastu igal aastal augustikuu jooksul. Avalduses tuleb märkida taotleja nimi ja kontaktandmed, restaureeritava ehitise aadress, tööde kirjeldus ja maksumus, kaasomandi puhul kõigi allkirjad tööde teostamiseks, mõnikord on vaja ka Muinsuskaitseameti kooskõlastust. Unustada ei tohi panga nime ja oma arveldusarve numbrit, kuhu toetus üle kanda.

Lisainfot toetuste kohta ja head nõu saab linnavalitsuse kultuuriväärtuste teenistuse vanemspetsialistilt Tiina Tuulelt (Küüni 3 II k tuba 204, tel. 7361 250 e-post Tiina.Tuul@raad.tartu.ee, vastuvõtuajad :E 15-18; K 8-10).

KALLI KUKK

Supilinna mänguväljaku lugu

Supilinna mänguväljaku asukohaks on Tartu Linna volikogus 11. aprillil 2002. aastal kehtestatud teemaplaneeringu "Vabaõhu mängu- ja spordiväljakud" järgi valitud ala. Selle koha peal on mänginud juba praeguste laste emad ja isad.

Mänguväljak rajati sihiga luua Supilinna väiksematele lastele kodu lähedal mängimise võimalus. Suurematele lastele on olemas *Skatepark* ja praegu rajamisel olev Supilinna spordipark Laululava ja Emajõe vahelisele alal. Väiksemad aga pidid paraku siiani veetma suurema osa ajast tänavatel.

Kahel aastal on Tartu linn ja Supilinna Selts koostöös ehitanud Supilinna lastele mänguväljakut. Esimesel aastal paigaldati mänguväljakule kiiged, korvilaud ja liivakast. Järgmisel aastal ehitati lastele mängumaja, mille projekteerimisel (projekti autor maastikuarhitekt Valdeko Lukken) mõeldi nii ronimis-, liulaskmis- kui ka teatritegemise võimaluste peale. Supilinna mängumaja oluline erinevus teistest samalaadsetest linna mänguväljakutele paigaldatud mängumajadest on tema ainulaadsus, sest mängumaja karkass moodustab kulissid ja lavapinna, mida saavad lapsed etenduste ja näitemängude korraldamiseks kasutada.

Lapsed kasutavad mänguväljakut praegu väga agaralt ja see on märk sellest, kui väga oli sellist kohta Supilinna lastele vaja. Kevaditi on Supilinnas toimuvate koristustalgute korras koristatud ka mänguväljakut ja mänguväljaku ümbrust. Nii on plaanis ka sellel aastal. Mänguväljaku koristamisel ja korrastamisel saavad kõik käe külge panna, samuti on oodatud kõik huvitavad ettepanekud mänguväljaku edasiarendamiseks.

Mängumaja ehitamisel osalesid Supilinna kuldsete kätega mehed. Suurema ja keerulisema töö tegid ära Ago Teedema, Roland Pechter, Hannes Jäär, Ilmar Nutt, Mati Pille. Jõudumööda olid abiks ka Supilinna lapsed.

NELE NUTT

Supilinna mänguväljak Marja tänaval

„Harva olen pildi põletanud.“

Küsimused järgivad ühe kooli küsimustikku vanematele nende lapse kohta.

Albert Gulk (35) on pärit Võrumaalt Sõmerpalu vallast. Ta on lõpetanud Tartu Kunstikooli 1988, ülikooli maaliosakonna (BA) 1996. aastal.

Kuidas on kulgenud teie pildi areng valmistamise käigus?

Kuidas pildi areng käib? Kui ma joonistan või maalin, siis on see protsess. Kõigepealt mõtlen idee välja. Pildi valmides ilmuvad sinna märgid ja kujundid, mida ise võib-olla ei mõelnudki. Neil tekivad omaette suhted. Pildi areng on protsess ja ma naudin seda.

Milllega pildil meeldib tegeleda?

Pildile meeldib olla virtas, pakis, hunnikus ateljees. Mõnele pildile meeldib olla näitusel, mõned jõuavadki näitusele – tavaliselt suureformaadilised. Väikeseformaadilistele meeldib olla kingituseks.

Millised on teie pildi tugevamad küljed?

Graafiline joon, ohjeldamatu fantaasia.

Nad on esteetiliselt üsna ilusad, mis siis, et grotesksevõitu ja inimestele arusaamatud.

Kuidas te oma pilti tunnustate?

Enamasti olen pildiga lihtsalt rahul.

Kuidas käitub teie pilt omataoliste seltskonnas?

Nad vestlevad ühe sõbraliku ansamblina, eriti ateljees, riulis, pakis, virtas olles – kulgevad omas maailmas. Näitustel nad toetavad üksteist – eks moodusta nad ju ühtse tervikliku maailma. Liidrit pole. Kui ma 1992 panin üles esimese personaalnäituse, koostasid ma selle kronoloogilisel põhimõttel. Kõige esiletükkivamad on kümnemeetrised pliiatsijoonistused.

Kuidas käitub teie pilt konfliktisituatsioonis?

Ta lihtsalt paistab välja teiste vahelt! Kui minu pildi kõrval on natüürmordid, mõjub minu ulme konfliktisena. Päril hästi minu pilte ilupiltide kõrvale ei panda.

Millised on teie pildi nõrgad küljed?

Kui ma liiga ulmesse lähen ja oma joonde kinni jään, tundub pilt väga kirju ja arusaamatu maailmaga. Pildi peategelased sulanduvad tausta ja peab pikka aega jälgima, et aru saada, mis

pildil toimub. Hull tegevus ja palju kujundeid on omavahel läbi põimunud. Kui ikka aru ei saa millestki, võib mõnd mu pilt pigem ärritada.

Kuidas te oma pilti karistate?

Kui ikka pilt äpardub, siis on see pigem karistus endale. Harv juhul on, et olen pildi ära põletanud. Seda juhtub pigem väikeste piltidega – suuri planeerin pikalt ette, äpardumist ei tule. Vahel mõnda suurt lihtsalt häbenen näitusele panna – idee ja kompositsioon on naiivsevõitu.

Millele tahaksite pildi arengus edaspidi tähelepanu pöörata?

Tahaksin alustada uut loomingulist perioodi – et pilt oleks viimistletum, ruumilisem. Tahaksin maalida, aga hetkel ei ole eriti raha. Krunditud lõuend on kallis, eriti kui tahta teha 3–4-meetriseid õlimaale. Paberit mul on ja plaanis ongi umbes viiemeetrise pliiatsijoonistusi ette võtta.

Kui tihti soovite kohtuda oma pildi vaatajaga?

On eluviisiks kujunenud, et kohtun iga päev oma pildi vaatajatega. Ei pääse ma neist ateljees ega linna peal! Enamasti mulle meeldib nendega kohtuda.

Kokku kirjutatud PIRET BRISTOL

Jänesse rajast ja Emajõest

Emajõgi on ajalooliselt oluline veetee, jõe kõrgetel kallastel Tartust allavoolu asusid juba enne Liivi sõda mitmed mõisad. Mõned tänaseni säilinud mõisakompleksidest on võetud muinsuskaitse alla, põlispuudega mõisaparke aitab hoida looduskaitse. Kaagvere, Luunja, Mäksa, Kavastu ja Kastre mõis on jälgitavad ka jõelt.

Sajandeid tagasi, hansalinnade õitsengu ajal, käis Emajõel vilgas kaubavahetus. Pärast mitmeid laastavaid sõdu äritegevus piirkonnas soikus ja taastus alles 19. sajandi lõpus. 20. sajandi esimesel poolel oli veeliiklus Emajõel taas aktiivne; jõgi elas. Linlased veetsid aega mõnusates supelrandades, paadiga sõideti linnast Võrtsjärve poole, kus asusid tartlaste lemmikohad – Kvissental ja Jänesse kõrts. Samuti oli Emajõgi endiselt tähtis kaubatee:

tolleaegsetel fotodel võib näha suurt paadisadamat, jõge ehtisid mitmed kaunid sillad.

Nõukogude aja kollapsi järel on arengutendentsid muutumas. Tasahilju taastub Emajõel veeliiklus. Mõned ettevõtjad pakuvad taas laevaga lõbusõidureise Peipsi suunas. Huviline saab laenutada kanuusi ja paate. Ja nii meelitab 21. sajandi hakul taas kõiki loodusesõpru Emajõe kallaste loodust nautima Jänesse matkarada ning ühtlasi ehk meenutama ka Jänesse kõrtsi lugu.

Jänesse rada on ligikaudu kuue kilomeetri pikkune matkarada, mis algab Tartu linna piiril Emajõe ääres Supilinnas. Ei usu, et on supilinnast, kes sellest nõ. omalinna rajast kuulnud pole, ja arvan, et üsna paljud inimesed on enda jaoks leidnud rajal lemmikpaigad, kus jalga puhata, loodust nautida või koos sõpradega mõnusalt aega veeta. Rada lookleb Emajõe paremal kaldal, läbides kasesalusid, kuusetukki, luhaniitusid ja kultuurmaastikku – hooldatud põllud on ju alati olnud üheks Tartumaa märgiks. Selle raja teevad eripäraseks rajale paigaldatud puuskulptuurid: Emajõe

Jõeriigi väravad ja templi sambad, Vaimu Hiis (kust leiab sellised skulptuurid nagu Piinatud geenius, Emajõe ööbik, Mõttehiid, Vanemuine ja Kõri), Kalevipoja varbad, Musta Kassi sild. Mart Kivastiku loodud vaimukas legendide kogu ja nn. Jänessekaart on just need, mis meeleolu aitavad luua. Raja lõpuosas asuvad endise Jänesse kõrtsi varemed ja mõnusad ujumiskohad.

Tartusse tagasi võib sõita mööda maismaad bussiga või mööda Emajõe kanuu või kümblustunniga. Samuti võib pügeda magamiskotti ja veeta öö Jänessekojas. Ja teadmiseks veel: praegu käib raja ehitus Ilmatsalu–Kärevere kandis ning ehk juba järgmisel aastal saab mööda Emajõe kaldaid matkata rohkem kui kümnekonna kilomeetri pikkusel ringil.

Jänesse raja kohta on koostatud nii voldik kui ka eelpoolnimetatud Jänessekaart, mõlemad trükised leiab Tartu Turismiinfokeskusest.

KAJA ALLILENDER

Kõige paremini renoveeritud maja

Tänavu korraldati esmakordselt Supilinna kõige paremini renoveeritud maja võistlus. Võistluse eesmärk oli esmajoones säästliku renoveerimise vajaduse teadvustamine ja populariseerimine majaomanike hulgas.

Supilinnas on juba alanud majade kordategemine ning lähiaastatel see tõenäoliselt ainult hoogustub. Ebaõnnestunud tulemuse vältimiseks oleks vaja inimestele selgitada linnaosa väärtusi ning näidata võimalusi nende väärtuste säilitamiseks ja edasiarendamiseks. Võistlust viisid peale allkirjutanu läbi veel linnaarhitekt Raivo Mändmaa, kunstiteadlane Enrico Talvistu, arhitekt Kaja Onton, linnavalitsuse kultuuriväärtuste vanemspetsialist Tiina Tuul ning muinsuskaitseja Mart Siilivask. Esimesel koosolekul määrati kindlaks kriteeriumid, mille alusel kõige paremini renoveeritud maja välja valitakse. Üheskoos otsustati, et hinnatakse nii lõpuni viimistletud kui ka pooleliolevaid maju, võimalusel ka uusi maju. Viieteistkümne põhinõude

hulgas mainime esmajoones miljöösse sobiva laia puitlaudise ja krohvi kasutamist viimistlusmaterjalina ning valtsplekki ja katusekivi eelistamist katustes, samuti seda, et uste ja akende puhul on parim lahendus vanade restaureerimine, uute uste-akende kasutamisel samast materjalist (puidust) ning algse jaotuse ja profiiliga lahendus. Ringkäigul sõideti läbi kõik Supilinna tänavad ja vaadati üle väliselt renoveeritud, renoveerimisel olevad ja uued majad. Kahjuks tuli tõdeda, et häid näiteid majade säästlikust renoveerimisest napib. Üksikud majad (nt. Tähtvere 57) olid küll kiiduväärt, kuid jäeti kõrvale, kuna renoveerimine ei ole veel viimistlusjärku jõudnud. Kõige sagedamini on ebaõnnestunud tulemuse põhjus sobimatute akende (plastraamide ning moonutatud ruudujaotusega) ja uste paigaldamine, moodsate kattematerjalide kasutamine ajalooliste asemel (nt. profiilplekist katus valtspleki asemel) ning akende jätmine auku fassaadi soojustamisel. Kõige paremini renoveeritud majaks tunnistati Meloni 23 (omanik Jaan Öövel), mille puhul toodi esile üldine tasakaalustatud ja tagasihoidlik

värvilahendus (värvipassi autor Liia Murumägi), algse laia laudise taastamine, asjaolud, et paigaldatud on küll uued aknad, aga algsele lähedase lahendusega ning et uus katus on valtsplekist ja ilusasti paigaldatud. Samuti väärib kiitust ka pärast renoveerimist seinast eenduv sokkel, väljavärvitud puitdetailid ja korrastatud puitlippaied. Veel toodi esile Emajõe 8 ja Emajõe 9 maja, millest esimene on laudisega ja teine krohvitud. Mõlema maja puhul on säästlikult suhtutud olemasolevatesse detailidesse ning renoveerimisel on kasutatud algseid materjale, ka fassaadivärvi. Uusehitustest tõsteti esile Kroonuaia 66A mullu sügisel valminud ühepereelamut, mis on küll kaasaegne hoone, kuid sobib nii mahult, vormilt kui ka materjalikasutuselt Supilinna miljöösse. Lisateabe saamiseks tuleks pöörduda linnavalitsusse Tiina Tuule (736 1250) jutule. Loodetavasti saab sarnase võistluse korraldamisel tuleval aastal esile tuua juba palju enam häid näiteid säästlikust, keskkonda sobivast renoveerimisest.

MART HIOB

Supilinna tänavad nüüd ja edaspidi

Möödunud suvel ja sügisel kaevati seoses kanalisatsioonitorude vahetusega üles enamuse Supilinna tänavaid. Milline peaks olema Supilinna tänavate tulevik? 2003. aasta sügisel supilinnlaste seas korraldatud küsitluse põhjal eelistab enamuse vastanuid Kartuli, Marja, Meloni, Piiri, Allika ja Lepiku tänaval ajaloolise munakivikatte taastamist.

Munakive soovitakse ka Kauna tänavale ja kavandatud uutele tänavatele. Herne, Oa ja Emajõe sõidutee peaks enamuse vastanute meelest olema asfaldiga. Tähtvere tänavas osas, mille miljö 1990. aastati algupoolel hoolimatu lausasfalteerimisega rikuti (vt foto), on enamuse vastanuist asfaldiga harjunud. Mõttele taastada ajaloolised alleed

Emajõega ristuvatel tänavatel avaldas linnavalitsus põhimõttelist toetust. Kaevetööde järgsed ajutised tänavakatted jäävad tegelikkuses püsima aastateks ning 2004. aastal ehitatakse uueks välja vaid Herne tänav. Esmalt kooritakse kogu tänavalt maha 60 sentimeetri paksune ülemine pinnasekiht ning laotatakse turbapinnasele vibratsiooni vähendamiseks geotekstiil. Seejärel täidetakse tühikim liiva ja killustikuga. Need tööd peaksid lõppema maikuus. Järgneb uue tänavakatte paigaldamine. Praegune projekt näeb ette Herne tänavas lausasfalteerimist. Selline lahendus on küll odavam, kuid ajaloolisest keskkonnast täiesti sobimatu. Supilinna Seltsi ettepanekul peaks Herne tänaval asfaltkatte saama viie meetri laiune sõidutsoon, kuid kahe meetri laiune parkimispiirkond peaks olema klompkive jälgendavatest ning kõnnitee väiksematest tehiskividest. Munakive kasutatakse mõlemas teeservas rentsliitsoonis, sissesõitudel

hoovidesse ning kihutamist tõkendavate ribadena asfaldi sees ja ristmikel. Raha miljöelementide sisseviimiseks Herne tänavale taotletakse linna lisaelarvest. Tänavale tuleb ehitada ka jalgrattatee, mida praeguses projektis pole. Kuigi linnavalitsuse ja peatöövõtja Skansa vahel sõlmitud leping näeb ette munakivide säilitamist ja eraldi ladustamist, ei suutnud linn Herne tänavatööde käivitumisel tagada kontrolli toimuva üle. Skansa ei teavitanud oma alltöövõtjaid kivide säilitamise vajadusest ning sillutisekivide Piiri ja Meloni tänavalt vahelt viidi täitepinnaseks. Edaspidi pannakse Herne tänavale kivid ajutiselt linna krundile Herne 42. Munakivide sorteerimiseks Herne tänavas platsilt on Supilinna Selts pakkunud linnale oma kaasabi ja ootab teistegi supilinnlaste kaasalöömist. Kivisorteerimistalgud algavad Supilinna päevade ajal.

HEIKI VALK

Loomalugusid Supilinnast

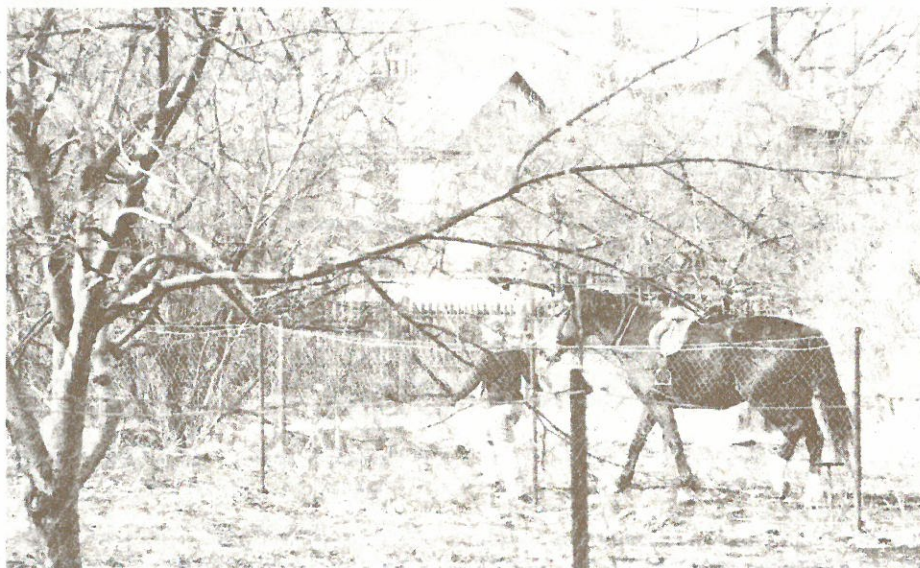
Paljud põliselanikud jutustavad veel praegugi heldimusega sellest, kuidas vanasti Supilinnas lehma, sigu, hobuseid ja väiksemaid pudulõuseid peeti.

Supilinnas oli oma kari, loomad jalutasid hommikuti Emajõe äärde karjamaale, et õhtuti taas kodulautadesse hargneda. Praegugi on alles vanu talle ja lautu. Õuel siblivad kanad olid tavaline nähtus, rääkimata kassidest-koertest, kes tänaseni lahutamatuks siinsesse tänavapilti kuuluvad. Kanu on nüüd paraku asendamas häbematuks muutunud varesed. Meiegi maja hoovis leidis veel 1950. aastatel ruumi hobusele, lehmale ning seale – viimane elutsenud vanas bussis. 1960-

ndatel keelati suuremate koduloomade pidamine Supilinnas sanitaarsetel kaalutlustel ära. Põhjuseks on nimetatud ka leiva "raiskamist" seasöödaks. Kui suuremaid loomi – bernhardiinid välja arvatud – tõesti enam tükk aega näha pole olnud, siis kanapidamine ei ole täielikult välja surnud: vaiksetel suvehommikutel lahtise aknaga magades õnnestub ikka aeg-ajalt kuulda kaugusest kuke kiremist. Avalikult kukkesid-kanu kusagil näha ei ole. Võibolla kardetakse endiselt, et loomad on keelatud. See aga on ekslik arvamus, sest nagu eeskirju uurides üllatusena selgus, puuduvad tänapäeval Tartus loomapidamist (välja arvatud koerad ja kassid) tõkestavad keelud. Niisiis, kel on ruumi ja aega ja

tahtmist, võivad endale rahumeeli kana, kuke, küüliku, kitse, lamba, hobuse või lehmagi soetada. Tänavail uitaja meeli köidaks mõnus sõnnikulõhn, kanade kõõrutamine ja võidukas kaagutamine munetud muna puhul tõstaks ehk kohalike inimestegi eneseteostustahet. Aiad saaksid rammusat väetist ja keskkond muutuks looduslähedasemaks. Iseasi muidugi, kuidas ja kust teha heina, muretseda teri ja jõusööta – ning eks karjatamisvõimalusedki jäävad üha kesisemaks. Kuid hea tahtmise korral leiab ikka lahenduse. Ja pealegi – suppi ei tehta ju ainult juurikatest, just liha annab supile õige maigu.

MARJA LEPIK

Hobust võib Supilinnas jalutamas kohata ka tänapäeval (foto Naatan Haamer)

Lea Teedema 2003 helisalvestustest (litereeris üliõpilane Reeli Reinaus)

Maris-Marica Paju Marja tänavalt:

Ühel hommikul me ärkasime – ja õue peal oli kana. Käisime ja pakkusime igale naabrile, et kes tunnistab omaks. Keegi ei tunnistanud. Nii saime me endale kana. Kana nimeks sai Klaara.

Aga enne, kui Klaara meie juurde tuli, oli meil kukk. Mihklile, mu pojale kingitud kukk. Pruun, väga ilusa värvilise sabaga. Kinkides öeldi, et tehke supiloomaks. Aga ei saa ju lapsele kingitud kukest supilooma teha – ei saa ju?! Nii ta elas meil siin aias. Ega ta mingit pahandust ei teinud – et oleks lilli üles kiskunud või midagi. Kõige suurem häda oli see, et kõik, mis sisse läks, tuli ka välja. Hunnikud meelitasid kärbsed kohale. Ja kui sa

oled harjunud käima õues paljajalu, siis on õudne, kui äkki varba vahelt lirtsu...

Eks kukk olnud vanapoiss ja läinud natuke riiakaks. Meil teisel pool elab ka vanapoiss, selline kihvt Väino. Kukk hakkas tema pool käima ja siis nad koos jõmisesid. Kukk käis tema köögilaua peal söömas; Väino see meeldis. No seltsiks oli. Väino jõi seal õhtuti õlut ja viina – mitte joomise pärast, aga natukene, peale rasket tööpäeva pitsike või teine – ja kukk sai süüa, sest Väino väga hoidis loomi. Seepärast ta mõistiski kohe: noor lind, meessoost pealegi, talle on vaja seltsi.

Just Väino tõigi meile kana. See oli ilus lind: hõbehall valgete ja mustade tähtkestega. Ta oli nii noor ja rumal, et ei osanud midagi teha. Kui õppis munema, siis munes esimese muna keset teerada ja teise muna keset muruplatsi aeda.

Nii olime me sunnitud tegema talle kanakuudi. Vanast-vanast Lenskas

Katkendeid mälestustest
"Supilinn minu elus", 2003

Arude maja kõrval elas Helgi vanaema, kellel oli imetore lehm. Ei tea, kas lapsepõlvemälestustest või ei, aga nii suurt, ilusat ja nii suure udaraga lehma ei ole ma enam näinud. Kui Maasu tuli jõeäärsest luhalt õhtul koju, pakatas tema udar piimast. Nisadest lausa tilkus sooja, lõhnavat piima. (Leili Sarman)

Iga päev hävitavad sõdurid Alma kanu, – ikka raksti! – kael kahekorra, suled maha ja patta. See on jube ja võigas. Kas siis nuga või kirvest pole? "Millal nad sea ja hanede kallale lähevad?" mõtleb Alma. Tuleb välja, et isegi venelased ei oska ainult vene kirvest suppi keeta. (Liidia Lupp)

käimise kastist. Sinna sai õrs pandud ja pesa tehtud – ja sinna õppis ta munemas käima. Meil oli suvel peaaegu üle hommiku oma isiklik muna võtta.

Siis tuli sügis ja me pidime kuke ja kana ämma juurde ära viima: neid ei olnud enam kusagil hoida. See oli üks suvi meie loomaaeda. Supilinnas on kanad siiani ja aeg-ajalt on kuskilt aiastikkakiremistkosta.

Kui ma väike olin, siis olid Supilinnas ju veel ka lehmad. Seesama luht, mis nüüd on täis ehitatud, oli kolmele-neljale lehmale karjamaaks. Ma ei tea, millal nad ära kadusid, võib-olla seoses sellega, et lehma ei peetud lemmikloomaks ja linna heakorra eeskirjadega keelati lehmapidamine ära. Aga räägitakse, et sigasid olla olnud veel nõukogude aja lõpulgi, siin kuskil aedikutes. Kassid ja koerad on siiani tavalised. Need Supilinna erinevat värvi koerad on ju ikka omaette vaatamisväärsus olnud.

SUPILINNA PÄEVAD 2004

Reede, 23.04.

16.00 Tasuta supi jagamine

Raekoja plats

18.00 Näituse avamine "Tartu ja Turu puumajad - Supilinn ja Raunistula muutuv asjas"

Eesti Rahva Muuseum Veski 32

Laupäev, 24. aprill

07.00 Linnuhääle kuulamine Toomas Jüriadoga. Kogunemine Kartuli poe ees

12.00 Ekskursioon Tartu

Õlletehasesse ja õllemuuseumisse
Kogunemine õlletehase Tähtvere pargi poolses väravas

14.00-16.00 Nõuandeid jagab Tartu linnavalitsuse kultuuriväärtuste vanemspetsialist Tiina Tuul

Renoveerimistek rannal

14.30 Krää Supilinn rannalava

15.00 Diskussioon "Kus elab Tartu Vaim?"

Supilinn rannalava

16.30 Minu Isa Oli Ausus Ise

Supilinn rannalava

17.00 Bullfrog Brown

Supilinn rannalava

17.00 Ekskursioon Jäneserajale

Kogunemine Jäneseraja alguses

19.00 Rahvastepall lastele Emajõe rannas

17.00-19.00 Nõuandeid jagavad

Säästva Renoveerimise Infokeskuse spetsialistid

Renoveerimistek rannal

18.00 Tora Bora Supilinn rannalava

18.00 Rannapall Emajõe rannas

19.00 Paddy's Supilinn rannalava

20.00 Oort Supilinn rannalava

21.00 Tuleskulptuurid Emajõe rannas

21.30 Sõpruse Puistee

Supilinn rannalava

23.00-00.00 Etnoreiv

Supilinn rannalava

Lisaks Emajõe rannas laat, kunstiallee, tünnisaun, Supilinn Seltsi infotek, sepp väliääsiga ning keraamik potikedraga, portreekunstnik, lastele maastikumäng, kunstinurk, mängujuht, hobuekskursioonid, väikelastele Lelula. Päeva juhhib Rohke Debelakk.

24. ja 25. aprill 9.30-15.00 Oa 10B autoteeninduses rehvivahetus soodsalt! (neli rehvi 120,- kr), tel 5177925

Võimalus osaleda Mäekülje maalistuudio kunstikonkursil "Mida ma nägin Tartu Supilinnas" kolmes vanuserühmas 14-16 a, 17-19 a, 20-22 a. Esitada võib värvilisi joonistusi, akvarelle, õlimaale formaadis A4, A3; tagumisele küljele töö nimetus, ees- ja perenimi, vanus, aadress, e-mail, kool. Tööd saata 24. aprilliks Tähtvere 48, Tartu 51007.

Pühapäev, 25. aprill

10.00-13.00 Kiviraiumistöökoda OÜ Gabro avatud huvilistele tutvumiseks Oa 42

10.00-18.00 Ühe-päeva-äri

"Kunts&Kila-Kola" Müüakse Supilinnaga seonduvaid värvilisi ja must-valgeid asju piltide, CD-de, lillede, kruuside ja T-särkide kujul. Ilusa ilma korral tänava-blues Kartuli pood

11.00 Säästva Renoveerimise

Infokeskuse spetsialistide õpituba

Herne 34

11.00-15.00 A. Tamme sepikoda

avatud tutvumiseks Oa 10B Trükipunkti taga

12.00 Lastehommik - tule esine ka!

Herne 42 platsil

12.00-18.00 © Kairi Art näitusmüük

- Tartu suveniirpiltide esmaesitlus ja konkursi

"Mida ma nägin Tartu Supilinnas" näitus

Tähtvere 48

13.00 Supilinn Supipäev - valmivad Tartu

kookade fantaasiasupid

Herne 42

platsil

13.00-15.00 Florist Krista Raudsepp annab konsultatsiooni

Kartuli pood

13.00-15.00 Kunstnik Gulki õpituba

Oa 26

13.30-18.00 Väilaval esinevad:

Minu Isa Oli Ausus Ise, Parmupilliorkester,

Sensatsiooniline Tartu Kevadbänd, Raadio

Vabadus, Murre, Vara, Aleksander Müller jt.

Herne 42 platsil

14.30 Koduloomade näitus "Supilinn

loomaaed" - too oma lemmikloom! Igale

osavõtjale üllatus. Nõuandeid jagab Raatuse

tänavaloomakliinik Marja tn mänguväljak

15.00-18.00 Interaktiivne

plangumuuseum "Lepiku tänava 100

aastat"

Lepiku 5 plangul

15.00 Jalutuskäik Supilinnas linnaosa

põliselanikega. Kogunemine Kartuli poe

ees

15.00 Lastele orienteerumine

Supilinnas. Start Marja tn mänguväljakul

16.30 Ekskursioon Lepiku

tänavamuuseumis

Kogunemine Kartuli poe ees

18.00 Episood O. Lutsu etendusest

"Tagahoovis" (Rahvateater)

Lepiku 14 hoovis

20.00 Lõkkeõhtu

Oa 26

Lisaks hobuekskursioonid Marja tänaval mänguväljakult ning lastele huvitegevus. Päeva juhhib Rohke Debelakk.

Toetavad A. Le Coq, Herne pood, Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakond, Eesti Kultuurkapital, Tartu Veevärk, Postimees

Education and Culture

Culture 2000

Täname kõiki esinejaid ja osalejaid!

Teated

Ideekonkurss „Supilinn omanäoliseks“

Hea supilinnlane, kutsume osalema ideekonkursil, mille eesmärk on saada uusi mõtteid, kuidas muuta linnaosa omanäoliseks, puhtamaks ja stiilsemaks. Meie linnaosal võiks olla selgesti eristuv „oma nägu“, olgu see siis majade ühesuguselt kujundatud numbrimärkides, lillekastides akende juures, prügikastides ja pinkides või hoopis milleski muus erilises, mille peale pole varem tuldud. Oodatud on ettepanekud kujundusdetailide ja elementide kohta, aga samuti ideed uute ja põnevate kampaaniate algatamiseks. Tööde esitamise tähtaeg 1. mai 2004. Ideekonkursil osalevaid töid ootame Supilinn Seltsi postkasti Herne poe juures või meiliaadressile info@supilinn.ee. Ärge unustage lisada kontaktandmeid, sest: **Parimatele auhinnad!**

Ohtlike jäätmete kogumisring 24. aprillil

Tartu linna elanikel on võimalik tasuta ära anda kodumajapidamises tekkinud ohtlikke jäätmeid. Vastu võetakse vanaõlisid, õliliftreid, akusid, patareisid, värvi-, laki-, liimi- ja lahustijäätmeid, päevavalguslampe, kraadiklaase, olmekeemiajäätmeid, vananenud ravimeid. Teavet ohtlike jäätmete kogumise kohta saab tööpäeviti linnavalitsuse linnamajanduse osakonnast (tel 736 1273) ja aktsiaseltsist Epler&Lorenz (tel 742 1398).

24. aprillil 16.45-17.15 on auto Herne poe juures (Herne 6)

Ohtlikke jäätmeid saab viia ka keskkonnajäätmete (Tähe 108). Samuti on Tartus vanade patareide kogumiskastid ning vanaõlide ja akude konteinerid. Täpsemat infot leiab kampaania „Hoia linn puhtana“ kodulehelt aadressil <http://www.tartu.ee/hlp>.

Jäätmete vastuvõtt Aardlapalu prügilas 10.-30. aprillil.

Aardlapalu prügilas võetakse elanikelt koristusjäätmeid vastu soodushinnaga 25 kr/tonn (tavahind eraisikutele 153 kr/tonn). Soodushinnaga võetakse ühelt toojalt vastu kuni üks tonn jäätmeid. Soovitame naabritega koostööd teha. Prügilas on avatud kõikidel nädalapäevadel kell 7-19. Info telefonil 736 1248, 735 2001.

Fotonäitus Eesti Rahva Muuseumis

Eesti Rahva Muuseumis (Kuperjanovi 9) saab kuni 13. juunini vaadata näitust "Tartu ja Turu puumajad - Supilinn ja Raunistula muutuv asjas". Näitusel eksponeeritakse Tartu ja Turu linna omapärasemate linnaosade, Tartu Supilinn ja Turu Raunistula muutumist viimase viie kuni üheksakümne aasta jooksul, kasutades selleks fotodele talletatud ajalugu. Näitusel saab vaadata linnaosade puitharitektuuri arengut läbi erinevate ajastute. Näitus valmis projekti „Tartu-Turu kultuurisild“ raames. Näituse korraldasid: Eesti Rahva Muuseum, Tartu Linnamuuseum ja Turu Maakonnamuuseum. Korraldamist toetasid Tartu Linnavalitsus ja Euroopa Liit. Näituse kuraator on Jana Reidla, kujundaja Silja Paris

Hea supilinnlane!

Supilinn Seltsile saad oma mõtetest teada anda postkasti Herne poe juures Herne 6 või e-post teel aadressil info@supilinn.ee.

Hea supilinlane ja Supilinna sõber!

Supilinna 2001. a üldplaneering (vt pöördel) näeb ette Supilinna olulist muutmist. Herne ja Oa tänava väljaehitamise järel hakkab nende kaudu kulgema suur osa liiklusest Tallinna suunal. Selleks on kavas pikendada Tuglase tänavat läbi spordipargi serva esialgu Oa tänavani, hiljem aga ehitada Emajõeale autosild – üle Konnatiigi otsa, vastaskalda surnuaedade ja paljandite vahele.

Teistsuguseks kavandatakse ka Supilinna tänavapilti. Ulatuslik hoonestuse tihendamine ja uusehitused, mida planeering ette näeb, tähendab paljude majade lammutamist, sh loodavas Supilinna miljöopiirkonnas. Probleem on eriti terav seal, kus tänava laiendamisel muudetakse ajaloolist ehitusjoont (nt Oa ja Piiri tn). Supilinna kvartalite sisse on kavandatud seitse uut tänavat. Samas ei taga planeering rajatavate või ümberehitatavate hoonete sobivust Supilinna ajaloolise miljööga. Reguleerimata on haljastuse säilitamine ja rajamine. Ka on üldplaneering mitmeski osas aegunud, sest osa hooneid uushoonestamiseks määratud piirkondades on tegelikult korda tehtud.

Supilinna Selts leiab, et kehtiv üldplaneering ei arvesta piisavalt Supilinna miljöö omapära ja selle säilitamise vajadust. Et saada teada, milline on inimeste suhtumine praegusesse Supilinna üldplaneeringusse, korraldab Supilinna Selts peagi sellekohase ankeetküsitluse. Iga vastus, ka Teie oma, on Supilinna tuleviku kujundamiseks väga tähtis.

Ankeete saab Supilinna Päevade ajal laupäeval, 24. aprillil Supilinna Seltsi infotelgist, samuti internetist: www.supilinn.ee/doc. Neid levitatakse Supilinnas ka pärast Supilinna Päevi. Täidetud ankeete saab tagasi anda Supilinna Seltsi infotelki, saata postiga aadressil: Supilinna Selts Herne 59, 51 007 Tartu või tuua Supilinna postkasti Herne poe juures.

Teie arvamusi ootama jäädes

Supilinna Selts

SILD

SILD

SUM. EMAJÕGI

Emajõgi

Konnatiik

ORIENTEERUV

Praegune allee, mis viib randa

Kavandatud TUGLASE
tanava pikendus

Sportipark
B1.2 0m

Laululava

Õlietehas

15

TREPP

SAKSI

2

TARTUS, 2001 a

Plaan põhineb kavas AS K&M 10 399

KASUTATUD TINGIMARKID

- PLANEERITAVA ALA PIIR
- TANAVA PIIR
- PLANEERITUD UUE TANAVA PIIR
- SÕJUTEE / KÕNNITEE
- SALLITAMIST VAARIV
- TANAVAAARNE HOONE
- KOHUSTUSLIK EHTUSJÕUD
- TIHEDATAVAD / RALATAVAD HOONERONDI

LÄBIV LIIKLUS TALLINNA SUUNAS

LIIGUSMAA

HALJASMAA (aerikus kasutuses olev ulm)

TOOTMIS- JA TEHNORALATISIE MAA

UHSKONDUKE HOONETE MAA

ARIMAA

PARKIMISLAD

VAIKELAEVDE SIJUMISALA

ELAMUMAA

PEREELAMUTE MAA

RIDAELAMUTE MAA

KORTEELAMUTE MAA

planeeritud kvaraal kinnisvõttevõrgu

hooesüstöö korrusestis

soovitatavad korrusestis

tinglik jades kvartalstis

PÕHIOONIS. MAA- JA VEELADE ÜLDISED KASUTUSTINGIMUSED

SUPILINNA 2001. a ÜLDPLANEERING Supilinna Seltsi selgitustega

Mööd 1 2020

- EKSPLIKATSIOON
1. PLANEERITUD LASTEAD
 2. OLIMASOLEV PUKKAEV
 3. REKONSTRUEERITAV TOOTMINE
 4. PLANEERITUD KALUBANDUS
 5. KINOOKODA (OU GABO)
 6. KROONUUA ARHTEKSTUS
 7. HAMBAKLINIK VAI LASTEAB
 8. KATOLIKU KOOL
 9. LAULULAVA
 10. LAULULAVA PARKLAD
 11. KATLAMAA
 12. JOEABARE REKREANTSIOONI
 13. TSOONI PARKLAD
 14. DENDROPARK RALVA
 15. SPORDIKLAD
 16. GOLFITEIAS
 17. TAITVERE PARK
 18. SUPEL RAND

Emajõe ja Oa tänava vaheline nn Europani ala on skeemile täiendavalt märgitud praeguse, 2004. a detailplaneeringuga ettenähtud kujul. Supilinna üldplaneering on värviliselt kättesaadav: http://info.raad.tartu.ee/webaktid.nsf/web/viited/VP_supilyp.

SÄÄSTEV RENOVEERIMINE - ASJATU LUKSUS VÕI INVESTEERING?

Suur osa Supilinna eripärast, mille pärast me teda hindame ja mida me iga päev näeme, on enam-vähem säilinud vanad majad. Enamus neist majadest, mis teevad Supilinnast Supilinna, on ehitatud ligikaudu 1880 - 1920. Neis majades peegeldub meie ajalugu, ehitusoskused, esteetilised arusaamad. Ainult üksikute Supilinna majade puhul võib rääkida konkreetsest arhitektuuriväärtusest, enamuse väärtuslikkus seisneb pigem nende kontekstis, ümbruskonnas, selles, et nad on pikkade aastate hooletusejätmise üle elanud. Nad on väärtuslikud seetõttu, et nad esindavad toonast tavalist, igapäevast, kõige lihtsamat ehitus- ja elamisviisi. Ainult sellega, et nad on alles ja suhteliselt vähese vaevaga uuendatavad, on nad juba unikaalsed ja väärt, et nendesse edaspidigi investeerida. Enamasti on tegemist kvaliteetselt ehitatud ja heast materjalist hoonetega. Nõukogude aja hooletussejätmine on tekitanud palju probleeme, kuid needki on enamasti palju väiksemad kui arvatakse. Supilinnas vana maja renoveerimise eesmärk võiks olla: muuta nii vähe kui võimalik, aga niipalju kui vajalik.

Probleemid puust majadega.

Traditsiooniline puitehitus on pika aja jooksul arenenud järeleproovitud tehnika. Sada aastat tagasi ehitatud maja põhiliselt head kvaliteeti tõestab juba tema säilimine. Põhiprobleemid, mida soovitakse "õigeks ajada" on põhjustatud hooldamatuses ning kaasaja vajadustest (küttesüsteem, vannituba, ventilatsioon, vahel ka planeering), aga väga tihti on tegemist ka pseudoprobleemidega, kus asjatundmatu "ehituskonsultant" soovib võimalikult töö- ja materjalimahukat tegevust. Eesmärk ei saa olla hoida neid maju sellistena nagu nad on või püüda taastada ehitusaegset olukorda. Eesmärk on luua meeldiv ja tervislik elukeskkond ilma olemasolevaid väärtusi hävitamata. Ka siis, kui tahame remontida maja tänapäevasele tasemele vastavaks, on võimalik säilitada vana õhkkonda ja vana käsitöökvaliteeti.

Säästva remondi sisu ja nn. kümme käsku:

Säästva renoveerimise all mõistetakse ajaloolise väärtusega hoonete remonti, olgu suurt või väikest, mille puhul on kinni peetud lihtsast põhimõttest: uus ei ole tingimata parem kui vana, eelmiste põlvete tööd ja elukogemust ei tohi nüisama maha kanda, suurem osa sellest, mis meieni on jõudnud, on väärt hoidmist sellisena nagu ta on. Vanu hooneid ja traditsioone austava remondi "kümme käsku" on :

1. hinda iga muudatuse vajalikkust
2. vaheta välja võimalikult vähe vanu materjale ja detaile
3. ära remondi korrasolevat, ära vaheta välja seda, mida saab parandada
4. ükski remont pole lõplik, ära kasuta lahendusi, mida on hiljem võimatu kõrvaldada
5. kasuta algseid materjale ja meetodeid
6. ära jäta oma maja hooldamata, ära usu hooldusvabadesse materjalidesse
7. soojuspidavuse parandamiseks piisab sageli tuulepidavuse parandamisest, parem isolatsioon lakke kui seintele
8. lepi viltususe ja teatava ebapraktilisusega
9. ära imiteeri
10. kui sa eelmiste punktidega nõus pole, ehita parem uus maja

Säästvat remonti tuleks alustada jõukohaselt põhjalikust uuringust. Lisaks maja enese läbivaatusele tuleks eelmiste omanike, naabrite, arhiivide ja linnavalitsuse dokumentidele toetudes otsustada, mis töid ja kuidas teha. Siin ei saa usaldada isegi korralikku ehitajat, tema huvi on ikka ja alati teha võimalikult palju. Vajadus hakata suurejooneliselt välja vahetama konstruktsioone, välispiirdeid, jm, on haruharva tõeliselt põhjendatud.

Suurimad vead, mida tehakse, ongi täiesti kõlbulike konstruktsioonide ja detailide parandamine ning vahetused, millel igasugune ratsionaalne vajadus puudub, inimesi kannustab seletamatu raev vanade asjade vastu.

MAJA OSAD

Järgnev loetelu esitab lühidalt peamised probleemid ja mõned lihtsamad põhimõtted, millest eri osade remondil kinni pidada.

Aknad ja ukse

Vanu aknaid on võimalik taastada. Plastaken, on ta siis ühe ruuduga või kuidagi liigendatud, sobib ühele Supilinna majale nagu sadul sea selga. Korralikult remonditult ja tihendatult on vanadel akendel pea sama soojajuhtivuskoefitsient mis tänapäevasel pakettaknal. Põhiline on: korrastada puitosa, kinnitada klaasid naturaalkitiga (mitte liistu või mingi sünteetilise hermeetikuga), kasutada õigel alusel värvi (naturaalne õlivärv, sünteetiliselt alusel värv ei lase niiskust puidust välja ja värv tuleb kiiresti maha) ja korralikult tihendada. Aknad on traditsiooniliselt olnud osa ventilatsioonist. Akende puhul peab tingimata järgima ka seda, et kui siiski on otsustatud välise lisaisolatsiooni kasuks, tuleks aknad tõsta uue seina välispinnale.

Ustega on sobivaim käituda nagu akendegagi - kui vähegi võimalik, hoida alles vana ja parandada. Turvalisuse- ja temperatuuriprobleeme on kõige parem lahendada diskreetselt, kus saab, asendada tavaline klaas paketi- või sissepoole turvauks lisada.

Seinad ja välisvooder

Palksein ehituselemendina on väga hea konstruktsiooniga ja heast materjalist. Probleemid tekivad, kui on rikutud vee ärajuhtimise reegleid (veelauad, vihmaveetorud, aknaplekid) või niiskusrežiimi (halb isolatsioon vundamendi ja seina vahel, niiskuskindel välispiire). Sein tervikuna peab olema hingav, st. õhuniiskus peab ruumidest välja pääsema. Samuti peab väljastpoolt vihma, lume jms tõttu seina sattuv niiskus saama välja kuivada. Vooder, mis seinal peal, on õigupoolest mõeldudki olema hooldatav-uuendatav. Voodri uuendamisel on oluline värvivalik, värv peab lubama erineval viisil seina pääsenud niiskusel välja pääseda. Sama kehtib ka võimalike lisaisolatsioonikihtide puhul - niiskusrežiim on kõige olulisem. Soojuse kokkuhoiuks tuleb esimesena korda teha laed ja põrandad. Välisvoodri asendamisel, kui see töö peaks siiski tarvilik olema, tuleks laudade laius ja profiil paika panna vanade järgi. Kindlasti on mõttekam lappida ainult lagunenenud kohti täpselt samasuguse lauaga, kui hakata aastakümneid seinas olnud ja juba sellega oma kõrget kvaliteeti tõestanud originaalvoodrit maha kiskuma. Välisvoodri värvi valikul õigupoolest valikut ei ole, naturaalsest õlivärvist paremat lahendust pole.

Lisaisolatsioon

Tavalisel seinal, kui ta on korralikult takutatud ja mõlemalt poolt liikuva õhu eest kaitstud (sees krohv-tapeet, väljas laudvooder) on üsna head soojusomadused. Üldise soojustuse parandamiseks on esmatähtis parandada lagede ja põrandate isolatsiooni ning korrastada aknad ja uksed. Välisseinte soojustus võib anda 5-10% kütte kokkuhoidu, kuid võrreldes seda seotud kulutustega ja võimalike kahjustusega välimusele või halvemal juhul ka niiskusrežiimile, peab selle peale tõsiselt mõtlema. Lage ja põrandat soojustades on parem jääda looduslike ja hingavate materjalide juurde: telluvill, puitvill, kergkruus. Mineraal- ja klaasvatt peaks jääma uusehitistesse. Nende niiskust siduvad omadused ei sobi traditsioonile puitehitusega, kõige lihtsamalt öeldes - vatikiht ei lase õhuniiskust ruumist välja ja kord niiskununa kuivab väga halvasti.

Krohv

Nii sise- kui ka väliskrohvi uuendades peab jälgima krohvi koostist. Praktiliselt alati on tegemist lubikrohviga, mille asendamine valmissegude või tsementkrohviga annab igatahes halva tulemuse. Tsement rikub kindlasti ruumide ja seinte niiskusrežiimi. Lubikrohvi lappimine tsementkrohviga on ka praktiliselt võimatu, on ainult aja küsimus, millal need tükid uuesti välja kukuvad. Seesmist tööde puhul tuleks ikkagi, nimelt mikrokliima ja ka välimuse pärast, kasutada roomatte ja krohvi või laaste ja krohvi.

Katus ja korstnad

Kui vana katus on oma aja ära elanud, tuleks uus valida maja üldilme ja ehitamisajaga kohane. Supilinnas on kindlasti parim variant tahvlites tsinkplekk. Kui rahakott sunnib valida ohukese, tsingitud-värvitud teraspleki, ei peaks küll mingit põhjust olema kiviimitatsiooni valida, kunstilli või -puid me ju aeda ei istuta. Pikad valtsitud paanid näevad üsna ajastutruud välja. Plekk-katust nagu kõike muudki ajaloolise hoone juures tuleb perioodiliselt hooldada, pesta-värvida. Korstnapitsid laotakse kas silikaat- või punastest fassaaditellistest. ilmtingimata tuleb korsten plekkmütsiga katta.

Vundament

Supilinna vundamentide põhiprobleemid on tingitud põhjavee taseme kõikumisest ja vihmavee eemalejuhtimise puudulikkusest. Kolm näpunäidet: vesi eemale juhtida (nii vihma- kui ka pinnasevesi), kelder kuivendada (vajadusel isoleerida vundament väljastpoolt), materjalina kasutada ikkagi maakive, lubjakive, tellist, lubikrohvi.

See probleemide ja lahenduste loetelu pole ammendav ega soovitused kuigi kategoorilised. Alati tuleks aga meele pidada, et korralikult, traditsioone järgides remonditud vana maja hind kasvab. Uus maja on nagu auto, iga kasutatud päev teeb teda odavamaks. Vana maja, kui teda mitte rikkuda, vaid arukalt parandada, saab ainult kallimaks minna.

Restaureerimisega seotud lisakulude osaliseks katmiseks on Tartus võimalik juba 2001. aastast peale linnavalitsuselt raha küsida. Iga aasta 31. augustiks oodatakse taotlusi, lisatingimuseks on korraliku eelarve, suuremate tööde puhul loomulikult ka projekti olemasolu. Infot saab koduleheküljelt:

http://www.tartu.ee/?pro_id=1&lang_id=1&menu_id=2&page_id=1836

või: Romeo Metsallik, linnavalitsuse arhitektuuri ja ehituse osakonna kultuuriväärtuste teenistuse juhataja-linnaarheoloog, tel. 7 361 250, arvutipost: Romeo.Metsallik@raad.tartu.ee

Kasutatud ja soovitatav kirjandus:

Magnus Henriksson ja Tarmo-Andre Elvisto. Ilus vana maja. Tallinn, 2003.

Panu Kaila. Majatohter. 1. - 6. osa. Tallinn, 1999.

Säästva Renoveerimise Infokeskus, kus kõigile tekkivatele küsimustele heameelega vastust leida aidatakse, asub: Väike-Patarei 3, Tallinn; vastuvõtuaeg kolmap. 10 -18, tel.: 641 44 34

koduleht: <http://www.renoveeri.net>; hea allikas on ka ajalehe "Äripäev" ehitusrubriigi renoveerimise allosa:

http://www.aripaev.ee/mod/otsing/arhiiv?teema=128&disp=3&leht_id=2613&m=

Lisapalve Supilinna Seltsi poolt: enne kui hakkate kiirustades "liigseid", aga võib-olla kellelegi väärtuslikke detaile prügimäele saatma, andke meile teada: Supilinna Selts, Herne 59, 51007 või Seltsi postkast Herne poe seinal

Koostanud: Supilinna Selts, Asko Tamme